

16.8.2006

Dnro 556/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

KUNNAN MENETTELY PÄIHDELAITOSKUNTOUTUSTA KOSKEVASSA MAKSUSITOU MUSASIASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 21.2.2005 päivätyssä kirjeessään - - - kunnan menettelyä päihdelaitoskuntoutusta koskevassa maksusitoumusasiassa.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Selvityksen mukaan - - - kunnan sosiaalitoimen viranhaltija antoi 18.2.2005 kielteisen päätöksen kantelijan hakemukseen saada kunnan maksusitoumus päihdelaitoskuntoutusta varten. Kielteinen päätös perustui kunnassa tapahtuma-aikana noin kaksi kuukautta voimassa olleeseen sääntöön, jonka mukaan päihdehuollon laitoskuntoutusjaksot oli tarkoitettu vain työssäkäyville. Viranhaltijan käsityksen mukaan kantelijalle oli myös tarjolla riittävä määrä avohuollon tukipalveluja.

- - - A-klinikka oli antanut laitoskuntoutuksen myöntämistä puoltavan lausunnon 4.2.2005. Lausunnon mukaan laitoskuntoutusjakso vahvistaisi kantelijan selviytymistä päihdeongelmassaan ja parantaisi hänen elämänsä hallintaa. Lausunnossa todettiin, että kantelija oli motivoitunut päihdeongelmansa hoitoon ja oli sitoutunut vaadittuun osasto- ja avohoitoon A-klinikalla.

Asiamiehenään päihdeasiamies kantelija vaati 22.2.2005 - - - perusturvalautakunnalta viranhaltijan päätöksen kumoamista ja maksusitoumuksen myöntämistä.

Kantelija haki sosiaalitoimelta itse asian uusintakäsittelyä 23.2.2005. Uusintakäsittelyn tueksi hän lähetti psykiatrin lausunnon. Hänelle vastattiin 24.2.2005, että viranhaltijapäätös oikaistaan ja hänelle myönnetään maksusitoumus laitoskuntoutukseen. Uusi myönteinen viranhaltijapäätös

tehtiin 4.3.2005. Viranhaltijapäätökset käsiteltiin perusturvalautakunnassa 29.3.2005. Lautakunta merkitsi asian käsittelyvaiheet tiedoksi.

3.2

Oikeusohjeet

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on perustuslain 22 §:n mukaan turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Päihdehuoltolain (41/1986) 1 §:n mukaan päihdehuollon tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yleisiä palveluja tulee kehittää siten, että niiden piirissä pystytään riittävästi hoitamaan päihteiden ongelmakäyttäjiä sekä tarvittaessa ohjaamaan avun ja tuen tarpeessa oleva henkilö päihdehuoltoon tarkoitettujen palvelujen piiriin (päihdehuoltolaki 6 § 2 mom.).

Sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:n 2 momentin ja päihdehuoltolain 3 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Päihdehuoltolain 7 §:n mukaan palveluja tulee antaa henkilölle, jolla on päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia, sekä hänen perheelleen ja läheisilleen. Palveluja on annettava henkilön, hänen perheensä ja läheistensä avun, tuen ja hoidon tarpeen perusteella.

Päihdehuollon palvelut on päihdehuoltolain 8 §:n mukaan järjestettävä siten, että niiden piiriin voidaan hakeutua oma-aloitteisesti ja niin, että asiakkaan itsenäistä suoriutumista tuetaan. Hoidon on perustuttava luottamuksellisuuteen. Toiminnassa on otettava ensisijaisesti huomioon päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä etu. Palveluja annettaessa on päihteiden ongelmakäyttäjää tarvittaessa autettava ratkaisemaan myös toimeentuloon, asumiseen ja työhön liittyviä ongelmiaan.

3.3

Kannanotto

Perusturvajohtajan 4.5.2005 antaman selvityksen mukaan perusturvalautakunta edellytti aiemmin talousarvion toimeenpanossa, että laitostuntoutusjaksot suunnattiin lähinnä työssäkäyville henkilöille. Tästä

muutaman kuukauden noudatetusta ohjeesta luovuttiin keväällä 2005 käyttösuunnitelmien yhteydessä. Perusturvajohtaja toteaa 22.8.2005 antamassaan selityksessä, että hän on kantelutapauksen myötä kieltänyt sosiaalihuollon viranhaltijoita soveltamasta jo poistettua ohjetta. Muiden asiakkaiden kohdalla tai koskaan aikaisemmin työssäoloehto ei ole perusturvajohtajan mukaan noudatettu eikä tulla noudattamaan.

Edellä kohdassa 3.2 mainituissa oikeusohjeissa säädetään toisaalta kunnan velvollisuudesta järjestää päihdehuollon palveluja ja toisaalta niiden henkilöiden, joilla on päihdeiden käyttöön liittyviä ongelmia, oikeudesta saada näitä palveluja. Palvelujen järjestämistä koskevat kunnan sisäiset ohjeet voivat olla vain lainsäädäntöä täydentäviä eikä niillä voida rajoittaa tai sulkea pois henkilön oikeutta lainsäädännössä turvattuihin oikeuksiin. Siltä osin kuin ohjeet eivät jätä tilaa palvelun tarvitsijan yksilöllisen tarpeen huomioon ottamiselle, ne ovat ristiriidassa edellä todetun lainsäädännön kanssa.

Ohjeissa tulee ottaa huomioon myös perustuslain 6 §:ssä säädetty yhdenvertaisuusperiaate (1 mom.) ja syrjäntäkielto (2 mom.). Ihmisten yhdenvertainen kohtelu on oikeusjärjestelmämme kulmakiviä. Ns. hyväksyttävä yhteiskuntaintressi voi kuitenkin oikeuttaa ihmisten erilaisen kohtelun. Viime kädessä lainsäätäjän asia on arvioida ne yleisesti hyväksyttävät perusteet, jotka kulloinkin oikeuttavat asettamaan ihmiset tai ihmisryhmän erilaiseen asemaan. Syrjäntäkielto täydentää yhdenvertaisuusperiaatetta. Se edellyttää, että ketään ei saa "ilman hyväksyttävää perustetta" asettaa toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan.

Käsitykseni mukaan perusturvalautakunnan ohje sulkea päihdelaitoskuntoutuksen ulkopuolelle ei-työssä käyvät päihdeongelmaiset oli ristiriidassa edellä todetun päihdehuollon palvelujen järjestämistä koskevan lainsäädännön kanssa. Ohje loukkasi myös perustuslaissa säädettyä ihmisten yhdenvertaisuutta ja syrjäntäkieltoa.

Viranhaltijan päätös 18.2.2005 oli siten lainvastainen siltä osin kuin se perustui edellä mainittuun ohjeeseen.

4

TOIMENPITEET

Koska - - - kunnan perusturvalautakunnan lainvastainen ohje on sittemmin poistettu ja asia on kunnassa edellä kohdassa 3.1 ja 3.3 esitetyllä tavalla korjaantunut, asia ei anna minulle aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan käsitykseni ohjeen lainvastaisuudesta perusturvalautakunnan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.